

Historical publications of the Institut d'Estudis Catalans during 2021

Publicacions de temàtica històrica editades durant l'any 2021 per l'Institut d'Estudis Catalans

Published by the History and Archeology Section and its Affiliated Societies

Publicats per la Secció Històrico-Arqueològica i les seves societats filials

Books Llibres

BALCELLS, Albert. *Les galeries catalanes de ciutadans il·lustres i la memòria col·lectiva*. Institut d'Estudis Catalans. Secció Històrico-Arqueològica, Barcelona 2021. – 109 p. : il.

CASANOVA I MANDRI, Rossend. *La medalla en l'obra de Ramon Ferran*. Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, Barcelona 2021. – 302 p. : il.

Homenatge a Miquel Tarradell (1920-1995) en ocasió del centenari del seu naixement / A cura de Ferran Arasa, Marta Prevosti, Joan Sanmartí i Núria Tarradell-Font. Institut d'Estudis Catalans; Barcelona 2021. – 294 p. : il.

I. «Prefaci»; II. MARTÍN ÁVILA, Gabriela «Li dèiem Don Miguel»; III. ARANEGUI GASCÓ, Carmen «Tarradell: del seminari d'arqueologia al País Valencià»; IV. BALDÓ LACOMBA, Marc «La Facultat de Filosofia i Lletres de València en els anys de l'estada de Miquel Tarradell (1956-1970)»; V. MARTÍ OLIVER, Bernat «El professor Miquel Tarradell i la prehistòria valenciana»; VI. MATA PARREÑO, Consuelo «Miquel Tarradell i les seues aportacions a la cultura ibèrica»; VII. RIBERA I LACOMBA, Albert Vicent «Aportacions de Miquel Tarradell al món romà valencià»; VIII. ARANEGUI GASCÓ, Carmen «Tarradell 1948-1958: la vertiginosa posada al dia de l'arqueologia del nord del Marroc»; IX. RAMON TORRES, Joan «Miquel Tarradell, africanista i pioner de l'arqueologia púnica a l'Occident»; X. CARDELL I PERELLÓ, Jaume «Miquel Tarradell i *Pollentia*, trenta-nou anys de ciència»; XI. HERNÁNDEZ-GASCH, Jordi «Miquel Tarradell i Mateu i els estius a Mallorca (1957-1970). Les campanyes a les necròpolis protohistòriques de la badia de l'Alcúdia i la seva influència en la recerca posterior»; XII. FERRÉ I TRILL, Xavier «Miquel Tarradell: una lectura contextualitzada de *Nosaltres, els valencians*»; XIII. FERRÉ I TRILL, Xavier «Notes a l'en-

torn de Verdaguer»: un text inèdit de Miquel Tarradell (1945)»; XIV. TARRADELL I MATEU, Miquel «Memòria del meu temps»; XV. TARRADELL I MATEU, Miquel «Text enviat per Miquel Tarradell a Josep Pla el 23 d'agost de 1967»; XVI. PLA I CARRERA, Josep «Carta de Josep Pla a Miquel Tarradell del 15 d'abril de 1967 (transcripció i imatge)»; XVII. TARRADELL I MATEU, Miquel «Carta de Miquel Tarradell a Josep Pla del 17 d'abril de 1967»; XVIII. PLA I CARRERA, Josep «Carta de Josep Pla a Miquel Tarradell del 22 d'abril de 1967 (transcripció i imatge)»; XIX. PREVOSTI I MONCLÚS, Marta «Entre els primers escrits de joventut de Miquel Tarradell»; XX. TARRADELL I MATEU, Miquel «Articles publicats a Ariel, revista de les arts»

Llengua, literatura i impremta: Perpinyà, segles XVI-XIX / Edició a cura d'Eulàlia Miralles i Marc Sogues. Institut d'Estudis Catalans. Secció Històrico-Arqueològica; Barcelona 2021. – 193 p.

I. MIRALLES JORI, Eulàlia «Presentació»; II. COMAS, Mercè «De Rosenbach a Alzina (s. XVI-XIX). La vitalitat de la impremta a Perpinyà»; III. COMAS, Mercè; MIRALLES JORI, Eulàlia «La producció perpinyanenca de l'impressor Samsó Arbús»; IV. COMAS, Mercè «Un apunt sobre la literatura impresa a Perpinyà al primer terç del segle XVII»; V. COMAS, Mercè «Entre el principi i l'inici: la poesia preliminar als impresos perpinyanencs del segle XVII»; VI. MIRALLES JORI, Eulàlia «La llengua de la impremta a Perpinyà durant la segona meitat del segle XVII (1650-1699)»; VII. MIRALLES JORI, Eulàlia «Dos llibres de devoció del notari Lluís Guilla»; VIII. JANÉ CHECA, Òscar «El projecte d'una primera Història del Rosselló com a instrument d'integració a França a final del segle XVII»; IX. SERRES BRIÀ, Rotllà; VILA, Pep «*La regla de la gloriosa Santa Clara* (Perpinyà, 1707), un imprès no inventariat»; X. COMAS, Mercè «“A cantar meravelles grans”: les *Alegrias de Nadal*»; XI. VILA, Pep «La impremta en català a Perpinyà durant la primera meitat del segle XIX»

Plumbum litteratum. Studia epigraphica Giovanni Mennella oblata / a cura di Giulia Baratta. Scienze e Lettere; Roma 2021. – 519 p. : il.

I. MAYER I OLIVÉ, Marc «Per Giovanni Mennella»; II. PINYOL I TORRENTS, Ramon «Prefaci»; III. DOMERGUE, Claude «“*Massae plumbeae*” ou “*lateres plumbei*”? À propos du mot latin signifiant “lingot”»; IV. RICO, Christian ; JUAN, Carlos de ; CIBECCHINI, Franca «“El plomo de Nerón”. Primer avance sobre el cargamento de plomo de pecio romano de Bou Ferrer (La Vila Joiosa, Alicante)»; V. STEFANILE, Michele «*Massae plumbeae* da *Carthago Nova*. Alcune novità e alcune note prosopografiche»; VI. VELAZA, Javier «La epigrafía paleohispánica sobre láminas de plomo: algunas reflexiones generales»; VII. CICALA, Giovanna «Osservazioni sul grupo 22 della *Tesserarum Sisciae Sylloge* (TSS)»; VIII. RISO, Frederica Maria «Le lamelle plumbee iscritte dal deposito di Ostiglia (MN)»; IX. BUONOPANE, Alfredo ; CRESCI MARRONE, Giovannella ; TIRELLI, Margherita «Etichette plumbee iscritte e commercio della lana ad *Altinum* (Italia, regio X)»; X. PIRAS, Marianna «Una testimonianza epigrafica dalle Isole Baleari: i “ploms de Ses Fontanelles”»; XI. PACI, Gianfranco ; MARENGO, Silvia Maria ; ANTOLINI, Simona «*Lamellae perforatae, fistulae aquariae, glandes missiles*: novità dalla regio V Italiae (Picenum)»; XII. MAINARDIS, Fulvia «La documentazione epigrafica su piombo nella parte orientale della Venetia et Histria. Bilancio di sintesi e nuove letture»; XIII. CAMODECA, Giuseppe «Nuove *fistulae aquariae* da *Puteoli*»; XIV. LUCIANI, Franco «*Servi publici as plumbarii*. Some Remarks on the Manufacture of Public Lead Pipes in Roman Cities»; XV. MORRETTA, Simona ; ORLANDI, Silvia ; PALAZZO, Paola «Il senatore Cornelio Pusione e la sua *domus*: novità dagli scavi della metro C a Roma»; XVI. COARELLI, Filippo ; BENEDETTI, Lucio «Le *glandes inscriptae* del Museo Civico di Fossombrone e la battaglia del Metauro»; XVII. GENERA I MONELLS, Margarida «Els instruments de plom a l'establiment de Sant Miquel de Vinebre, Ribera d'Ebre, Tarragona (s. II-I aC). Estudi d'algunes marques»; XVIII. BUORA, Maurizio ; LAFLI, Ergün «Five inscribed lead *instrumenta* from Turkey»; XIX. CORTI, Carla «Pondera inscripta. Le iscrizioni su aequipondia e pesi in piombo»; XX. ENCARNÇÃO, José d' ; OSÓRIO, Marcos «Peso de chumbo epigrafado do Sabugal»; XXI. BARATTA, Giulia «Porta-lucerne in piombo: considerazioni sulla classe di materiale alla luce degli esemplari iscritti»; XXII. LEGA, Claudia «Spigolando tra l'*instrumentum* plúmbeo del Museo Profano in Vaticano: considerazioni e aggiornamenti sui manufatti iscritti e il caso di CIL XV, 8004c»; XXIII. DE MARTINI, Silvia «Un approfondimento sul portalucerne a firma *Lusimacus* CIL XV, 8004c e un

análogo inédito da *Privernum* a firma [Co]ponius»; XXIV. CORTI, Carla «Piccoli contenitori in piombo ad anforetta: due esemplari dal Modenese»; XXV. BOLLA, Margherita ; BUONOPANE, Alfredo «Frammento di contenitore in piombo iscritto da Verona»; XXVI. GIMENO PASCUAL, Helena ; RAMOS MIGUEL, Pedro «Un nuevo *plumbarius* en Hispania (La Carolina, Jaén)»; XXVII. CIMAROSTI, Elena «Ciste, cassette e bidoni: una possibile classificazione a propósito di un monumento plumbeo da *Eporredia*»; XXVIII. CHIOFFI, Laura «*Instrumentum navis*: ceppo d'ancora al Museo di Anzio»; XXIX. CASTOLDI, Maurizio «Sigilli in piombo e dinamiche di distribuzione del marmo in età romana imperiale»; XXX. SPAGNOLI, Emanuela «Piombi monetiformi scritti. Nuovi dati da Ostia e Porto (Roma, Italia)»; XXXI. ARZONE, Antonella «La collezione di piombi monetiformi dei Musei Civici di Verona»; XXXII. GIRARDI, Cristina «Divinità plurali epicorie e romane tra *maleficia e devotio*»; XXXIII. NÉMETH, György «Why lead?»; XXXIV. MAYER I OLIVÉ, Marc «*Ex Emporiis plumbum*. L'epigrafia llatina sobre suport de plom d'*Emporiae*»; XXXV. MARCO SIMÓN, Francisco «Escritura y analogía persuasiva: textos execratorios en contextos acuáticos del occidente latino»; XXXVI. BLÄNSDORF, Jürgen «Tre iscrizioni difficili dal ninfeo di Anna Perenna (Roma) -una bilingue, una giuridica, una poetica-»; XXXVII. GRANDANTE, Ilenia «Un inedito *signaculum* in piombo con formula beneaugurale cristiana da Siracusa»; XXXVIII. BLÄNSDORF, Jürgen «Tra fede e superstizione. L'amuleto di piombo del VII secolo recentemente rinvenuto in un cimitero franco vicino a Worms»; XXXIX. DONATI, Angela ; BARATTA, Giulia «Conclusioni»

PUJOL I CASADEMONT, Enric. *L'exili català antifranquista (1939-1977) : importància i significació / Discurs de recepció d'Enric Pujol i Casademont com a membre numerari de la Secció Històrico-Arqueològica, llegit el dia 20 de gener de 2022*. Institut d'Estudis Catalans. Secció Històrico-Arqueològica, Barcelona 2021. – 20 p.

Ramon d'Abadal i de Vinyals : sessió en memòria. Institut d'Estudis Catalans. Secció Històrico-Arqueològica, Barcelona 2021. – 116 p. : il.

I. ROS I ARAGONÈS, Joandomènec «Salutació»; II. SOBREQÜÉS I CALLICÓ, Jaume «Introducció: Ramon d'Abadal: pensar i escriure la història»; III. SOBREQÜÉS I CALLICÓ, Jaume ; MORALES MONTOYA, Mercè «Notes per a una autobiografia de Ramon d'Abadal i de Vinyals»; IV. SALRACH MARÈS, Josep M. «Ramon d'Abadal i els orígens històrics de Catalunya»; V. FELIU I MONTFORT, Gaspar «La Catalunya carolíngia»; VI. PREVOSTI I MONCLÚS, Marta

«*Els precedents antics a la història de Catalunya de Ramon d'Abadal, cinquanta anys després*»; VII. «Bibliografia de Ramon d'Abadal i de Vinyals»; VIII. «Aproximació bibliogràfica sobre Ramon d'Abadal i de Vinyals»

Journals
Revistes

Acta Numismàtica. Volum: 51. Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, Barcelona 2021. - 272 p. : il.

I. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «El nom que fa la cosa»; II. SANAHUJA I ANGUERA, Xavier «Memòria de les activitats de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics durant l'any 2020»; III. GARCÍA GARRIDO, Manuel «Comentarios sobre los divisores de imitación massaliota»; IV. MARTÍNEZ CHICO, David «Nuevo cuarto de calco hispano-cartaginés con Melkart/prótomo de caballo»; V. MERINO, Antonio «La problemática de la raíz o lexema de la lengua ibérica»; VI. SICART CHAVARRIA, Xavier ; FERRÉ ANGUIX, Ramon ; DILOLI FONS, Jordi «Estudi arqueometal·lúrgic de la seca d'Ilercavònia i troballes recents de les seves emissions a la Dertosa romana»; VII. CRUSAFONT I SABATER, Miquel ; BENAGES I OLIVÉ, Jaume «L'evolució de la plata visigoda des de Teodosi I (419-451) fins a Leovigild (565-586)»; VIII. PONT, Joaquim «Un òbol inèdit de Matfred I (936-969), vescomte de Narbona i la seva atribució»; IX. VALL-LLOSERA I TARRÉS, Jordi «Òbol inèdit de Besiers. L'emissió de Ramon I de Carcassona com a comte de Besiers (c. 994-1011)»; X. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Segon exemplar, molt probablement de Girona, d'un dels diners fins ara incerts atribuïts a Ramon Berenguer I»; XI. AGUILÓ, Bernat «Trobada de moneda melgoresa i valenciana a sa Pobla (Mallorca) i document sobre el lloc d'encunyació del reial de València (s. XIII)»; XII. VILÀ I CASOL, Albert ; VALL-LLOSERA I TARRÉS, Jordi «Novetats monetàries del Regne de Sicília sota sobirania de la Corona aragonesa (III)»; XIII. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «La moneda del municipi de Falset»; XIV. SANAHUJA I ANGUERA, Xavier «El mig croat de Barcelona amb data 1551»; XV. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Les emissions de moneda castellana a Barcelona del 1718 al 1720»; XVI. BOADA SALOM, Jaume ; RAMOS GUNYALONS, Antoni «Introducció a la paramonetària de Menorca»; XVII. DATZIRA I SOLER, Sebastià ; CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Quatre textos referents al paper moneda municipal (1936-1939): dos de la Generalitat republicana, un de municipal i un de l'Estat»; XVIII. LÓPEZ VILLAR, Jordi «La medalla de l'Ajuntament de Tarra-

gona a la Cobla de Castelló d'Empúries (Festes de Santa Tecla, 1881)»; XIX. LLOBET I PORTELLA, Josep M. «Documentació sobre les medalles de les exposicions regionals agrícoles de Cervera dels anys 1882 i 1883»; XX. CASANOVA I MANDRI, Rosend «La medalla i el medalló de Sant Antoni de Pàdua d'Eusebi Arnau»; XXI. FORTEA I MARZÀ, Vicent Josep «Creu de Sant Jordi, guardó al mèrit cívic i cultural»; XXII. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Tresors i troballes monetàries XXXV»; XXIII. CRUSAFONT I SABATER, Miquel ; BERDÚN COLOM, Montserrat ; SANAHUJA I ANGUERA, Xavier ; BOADA SALOM, Jaume ; CASANOVA I MANDRI, Rosend «Recensions bibliogràfiques»; XXIV. «Publicacions de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (pròpies o editades en conveni amb altres entitats)»; XXV. «Indicacions per als autors»; XXVI. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Fe d'errades d'*Acta Numismàtica* 50»

Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics. Volum 32. Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Històrics, Barcelona 2021. - 401 p. : il.

I. MORALES MONTROYA, Mercè «El cas espanyol a l'ONU i la guerra freda»; II. PICH I MITJANA, Josep ; SABATER I GARCIA, Jordi ; PORTA, Frederic J. «Georges Dwelshauvers, l'home que ser utilitzat per a començar a destruir l'obra cultural de la Mancomunitat»; III. SOLER I PARÍCIO, Pere «Ambrose Martin: nacionalista irlandès. Del quarter d'Estat Català a la defensa del govern d'Euzkadi»; IV. VILLAGRASA I HERNÁNDEZ, Fèlix «Josep Dencàs i l'acusació de "feixisme" sobre l'independentisme català i republicà»; V. PAMPLONA MOLINA, Gerard «Moviments de resistència ciutadana a la Lleida franquista i estratègies de contestació institucional del règim (1939-1975)»; VI. TARÉS I LAGUNAS, Manel «"Tot per Déu, res per la política". L'evacuació, la detenció i l'alliberament del cardenal Vidal i Barraquer el juliol del 1936»; VII. MOLINER PRADA, Antoni «L'arquebisbe Josep Pont i Gol i l'església metropolitana de Tarragona (1971-1983)»; VIII. VIDAL PALOMINO, Jordi «La doctrina arqueològica del Centre Excursionista de Catalunya, segons Pèlgrí Casades i Gramatxes»; IX. CLARIANA I ROIG, Joan Francesc «La terra sigillata alt imperial de la villa romana de Torre Llauder. Model de consum d'una comunitat privilegiada»; X. DURAN I SOLÀ, Lluís «Missatge dels catòlics de Barcelona als pares conciliaris. El document, circumstàncies, institucions i signataris»; XI. ALCOVER CATEURA, Pablo José «Recensions» XII. «Normes per a la presentació d'originals»; XIII. «Junta de la Societat d'Estudis Històrics»; XIV. «Memòria d'activitats de la SCEH el 2020»

Miscel·lània litúrgica catalana. Volum 29. Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Litúrgics, Barcelona 2021. – 373 p. : il.

I. «Membres de la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics»; II. GUDAYOL TORELLÓ, Anna «Bibliografia litúrgica de Pere Farnés Scherer»; III. GROS I PUJOL, Miquel dels Sants «La *Regula eclesiàstica* de la pregària cristiana segons l'Ambrosiaster i el cànon romà de la missa»; IV. PIRE MAYOL, Eduardo «*Accipite regulam fidei*: sermons africans en el procés catecumenal hispànic»; V. SUREDA I JUBANY, Marc «Un conjunt de relíquies del segle X a Santa Maria de Ripoll i a Santa Maria de Girona»; VI. RUBIO SADIA, Juan Pablo «La eucologia romana de los santos hispánicos en los obispados pirenaicos: transferencia e individualidad»; VII. PELOUX, Fernand «Un témoin ancien de la première translation d'Eulalie Parmi les fragments de Vic (ABEV, fragm. X/30, BHL 2697). Note sur le dossier hagiographique de la Sainte Patronne de Barcelone»; VIII. GARRIGOSA I MASSANA, Joaquim «Dos fragments de breviari catalans fins ara desconeguts a la Biblioteca Nacional de França (BNF, Supplément turc 983)»; IX. SUÁREZ GONZÁLEZ, Ana «Cuatro leccionarios fragmentarios de cistercienses (siglos XII-XIII)»; X. MASNOU I PRATDESABA, Josep M. «Santa Maria de l'Estany i la consolidació d'una canònica agustiniana a principis del segle XIII»; X. SANJOSÉ I LLONGUERAS, Lourdes de «La creu com a símbol cristià. Una placa central de creu del taller de Llemotges»

Revista catalana de musicologia. Volum 14. Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Musicologia, Barcelona 2021. – 275 p. : il.

I. «Junta de la Societat Catalana de Musicologia (SCMUS)»; II. MARTÍ MENDOZA, Joan Maria «El tonari del còdex Ripoll 74: noves aportacions sobre l'aprenentatge musical al segle XI»; III. VILLANUEVA SERRANO, Francesc «L'ordinació medieval de la Catedral de València *non cantetur cantus de orgue vel de contrapunt*: una revisió d'un mite historiogràfic»; IV. MIRANDA LÓPEZ, M. Mar «Les celebracions a Girona a propòsit de les dobles noces d'Anna d'Àustria amb Lluís XIII i de Felip IV amb Isabel de Borbó (1615)»; V. RIFÉ I SANTALÓ, Jordi «Les obligacions de l'organista al Monestir de Sant Pere de Puelles el 1645»; VI. PUJOL I COLL, Josep «Un babau entre minuets i altres balls del segle XVIII»; VII. DAUFÍ I RODER GAS, Xavier «Pervivència de retòrica a la música litúrgica de la segona meitat del segle XVIII. Un exemple: el credo d'una missa (1778) de Francesc Queralt»; IX. SALINAS, Jorge Ramón «Andreu Fortuny Fàbregas (1835-1884): un violinista postergado del siglo XIX»; X. GUMÍ PRAT, Carles «*Traïdoria*: un poema simfònic per a una narració cruel (1893)»; XI. GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria «Maurice Ravel's *Bolero*: a mystical dance

hidden beneath a sensual ballet. An approach to its symbolic meanings»; XII. RODRÍGUEZ BRIÀ, Marina «Aproximació al músic Joan Flotats i Claramunt (1902-1988). L'ofici de *maestro* pianista i compositor»

Tamid. Volum 16 (2021). Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Hebraics, Barcelona 2021. – 199 p.

I. «Un nou equip editorial de Tamid»; II. MAÑÉ I MAS, Maria Cinta «Proposta per a l'estudi dels jueus conversos a la ciutat de Barcelona (1391-1550)»; III. LLOBET I PORTELLA, Josep M. «Un interrogatori sobre el llinatge de sang del llinatge Major de Cervera (1620)»; IV. IANCU-AGOU, Danièle «Juifs aragonais et castillans en transit, installés au convertis à Marseille. Documents inédits (1488-1508)»; V. FERRAN I BAÑOS, Roger «“Una qüestió candent”, d'Eliezer Ben-Yehudà, traducció anotada i comentari»; VI. FERRARONS I LLAGOSTERA, Joan «El trasllat d'endotopònims idixs en la traducció literària»; VII. «Llista d'avaluadors externs 2019-2021»; VIII. «Instruccions resumides per als autors»

Historical publications of the other Sections of the Institut d'Estudis Catalans

Publicacions de la resta de l'Institut de temàtica històrica

Books

Llibres

BARRAL I ALTET, Xavier (ed.). *El vitrall medieval a Catalunya : noves aportacions : actes de la jornada d'estudi del 20 de juliol de 2015 celebrada a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans i complements al Corpus Vitrearum Medii Aevi (CVMA) - Catalunya*. Institut d'Estudis Catalans; Barcelona 2021. – 85 p. : il.

I. BARRAL I ALTET, Xavier «Presentació»; II. MAS SOT I MUNTANER, Josep «La culminació del Corpus vitrearum medii aevi de Catalunya»; III. DOMÍNGUEZ RODÉS, Carme «Notícies esparses sobre la vidriera medieval a Catalunya»; IV. HUERTAS ARROYO, Josefa ; PUGÈS DORCA, Montserrat ; SALGUERO MARTÍNEZ, Jaime «Vidre pla recuperat durant la intervenció arqueològica a l'antic convent de Santa Caterina (Barcelona). El conjunt associat a la sala capitular»; V. VALLDEPÉREZ, Lorena ; VALLDEPÉREZ, Pere «La restauració de la rosassa de Santa Maria del Mar (Barcelona)»; VI. VILA-GRAU, Joan «Present, passat i futur del Corpus vitrearum medii aevi de Catalunya»; VII. «Addenda documental»; VIII. «Errates assenyalades pels autors dels volums publicats»; IX. SANTOLARIA TURA, Anna ; FUMANAL PAGÈS, Miquel Àngel «El vitrall medieval de la catedral de Girona»

BOSCH BALLBONA, Joan (ed.). *L'art de narrar les imatges : escrits en homenatge a Joaquim Garcia i Riera*.

Universitat Autònoma de Barcelona – Universitat de Barcelona – Universitat de Girona – Universitat de Lleida – Universitat Politècnica de Catalunya – Universitat Rovira i Virgili – Museu Nacional d'Art de Catalunya – Ajuntament de Barcelona ; Barcelona 2021. – 517 p. : il.

I. BOSCH BALLBONA, Joan «Sobre Joaquim Garriga i Riera (Malgrat de Mar, 1945-Barcelona, 2018)»; II. MANCHO SUÁREZ, Carlos «Santa Maria de Sant Pere de Terrassa (Barcelona) i el Tempietto de Bramante (Roma). Notes sobre la iconografia de sant Pere»; III. LORÉS I OTZET, Immaculada «Una imatge de Roma als Pirineus»; IV. GUÀRDIA, Milagros «Les ínfules de sant Miquel: les pintures murals romàniques de Tubilla del Agua»; V. BARRAL I ALTET, Xavier «Una marededéu romànica catalana inèdita procedent dels Pirineus, apareguda a Florència»; VI. VICENS I SOLER, Teresa «Àngels vinguets d'arreu per al Pujament de la Verge al cel»; VII. BESERAN I RAMON, Pere «Una tomba napolitana a Santes Creus. Un bisbe inesperat i un relleu trescentista d'importació»; VIII. TERÉS I TOMÀS, M. Rosa «Els draps de pinzell i altres objectes de devoció privada a les llars barcelonines del segle XV. Una primera aproximació»; IX. CORNUDELLA CARRE, Rafael «Arnau Gassies, el Mestre d'Aiguatèbia. Una proposta sobre la pintura del nord-est de Catalunya a mitjan segle XV»; X. DALAI EMILIANI, Marisa «Migrazioni di saperi scientifici da Piero della Francesca a Leonardo da Vinci»; XI. CABEZAS GELABERT, Lino «“Quello che dipintori oggi dicono prospettiva” (Manetti, *Vita di Filippo di Ser Brunellesco*)»; XII. LÓPEZ VÍLCHEZ, Inmaculada «Perspectiva del color»; XIII. MARÍAS, Fernando «Más que un Crucifijo: Rodrigo de Osona entre la historia y la argumentación, con Piero al fondo»; XIV. ALCOY I PEDRÓS, Rosa «El judici del foll. L'anomenat quart rei com a motiu artístic i moral en el tríptic de l'Epifania de Hieronymus Bosch»; XV. BERLABÉ JOVÉ, Carmen «El tríptic de Sant Vicenç i la Mare de Déu de Roda d'Isàvena: un tapís d'anada i tornada»; XVI. BELSOLELL MARTÍNEZ, Joan «Magnificència descrita. Els objectes artístics de Simó Benet de Clariana (1520)»; XVII. MIRALPEIX VILAMALA, Francesc «Pintura i retaule en blanc i negre. Sobre Joan de Borgonya al santuari de les Olives i Miquel Ramells i Guiu Borgonyó (Mestre de Canillo) a Caldes de Malavella»; XVIII. VÉLEZ, Pilar «El retrat de Vittoria Colonna, “la dona més famosa d'Itàlia”, de la col·lecció Cambó (MNAC)»; XIX. MORTE GARCÍA, Carmen «Inventario de bienes muebles y la biblioteca de Juan García Pérez de Oliván, obispo de Urgel (1556)»; XX. ARIAS MARTÍNEZ, Manuel «Sobre los atriles de madera, talla y “compromiso” de la sillería catedralicia de Toledo»; XXI. SERRÃO, Vítor

«A redescoberta de um importante pintor manie-rista activo na Catalunha: o retábulo de Dosrius e a obra do português João Baptista»; XXII. YEGUAS I GASSÓ, Joan «Els escultors Huguet a la Catalunya del segle XVI»; XXIII. GALDEANO CARRETERO, Rodolfo «Un historiador conegut, un teòleg oblidat. Onofre Menescal (1569/1570 - d. 1611)»; XXIV. CARBONELL I BUADES, Marià «Els plets de l'arquitecte Pere Blai (Barcelona, 1559-1620)»; XXV. BOSCH BALLBONA, Joan «Tornant a Agustí Pujol: el Sant Crist de la col·legiata de Valldeflors de Tremp»; XXVI. BASSEGODA I HUGAS, Bonaventura «L'estudi preparatori del quadre *Preparatius per a la Crucifixió*, de Joan Ribalta»; XXVII. LUGAND, Julien «Un collègue des peintres à Barcelone en 1648?»; XXVIII. TRIADÓ I TUR, Joan-Ramon ; SUBIRANA REBULL, ROSA MARIA «Roma i Velázquez»; XXIX. FURIÓ, VICENÇ «La quarta pare»; XXX. MÀRIA SERRANO, Magda «La simetria dels passatges»; XXXI. FREIXA I SERRA, Mireia «La revista femenina *Or y Grana (1906-1907)*. Dona i caricatura política en els inicis del Noucentisme»; XXXII. LLORENS MORENO, Núria «Torres-Garcia a les ciutats: de Barcelona a Nova York»; XXXIII. NADAL I FARRERAS, Joaquim «L'art de la Catalunya medieval durant la Guerra Civil espanyola. Viatges reals (París i Ginebra) i viatges frustrats (Brusselles, Londres i Nova York): la posició de Pere Coromines i Montanya»; XXXIV. FONTBONA I DE VALLESCAR, Francesc «Joaquim Garriga i Riera i el grup de la *Història de l'art català*, d'Edicions 62»; XXXV. GARGANTÉ I LLANES, Maria «Jaboticabeira: Joaquim Garriga a *Terra brasilis*»

CORBELLA I CORBELLA, Jacint ; BARTRONS I BACH, Ramon. *Josep Carreras i Barnés : semblança biogràfica*. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2021. – 48 p. : il.

DURAN, Eulàlia. *El moviment revolucionari de les Germanies : Ideologia i consciència social*. Institut d'Estudis Catalans – Lleonard Muntaner Editor, 2021. – 59 p.

ESTANY FREIRE, Lara. *Del silenci a la represa : la censura en la traducció catalana durant el franquisme*. Institut d'Estudis Catalans – Diputació de Barcelona ; Barcelona 2021. – 407 p. : il.

FONTBONA I DE VALLESCAR, Francesc. *Joan Ainaud de Lasarte : semblança biogràfica*. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2021. – 34 p.

GARGALLO GIL, José. *Germà Colón i Domènech : semblança biogràfica*. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2021. – 29 p.

MANENT, Jordi (coord.). *El monjo, l'historiador i l'editor : Homenatge a Josep Massot i Muntaner*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Barcelona 2021. – 565 p. : il.

I. MANENT I TOMÀS, Jordi «Un monjo i Intel·lectual mallorquí davant la història i la cultura»; II. ARMENGOL I SOCÍAS, Francina «El pare Massot o l'erudició humil i necessària»; III. SOLER I CANALS, Josep M. «Aniversaris jubilaris del P. Josep Massot»; IV. ROS I ARAGONÈS, Joandomènec «A Josep Massot, perquè s'ho mereix»; V. CAROT I GINER, Jaume «Josep Massot, un savi de lletra catalana»; VI. RIQUER I PERMANYER, Borja de «Josep Massot i l'Acadèmia de Bones Lletres»; VII. PINYOL I TORRENTS, Ramon «Josep Massot, president de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC»; VIII. CABRÉ I CASTELLVÍ, M. Teresa «Josep Massot, un home entranyable»; IX. MANENT I SEGIMON, Albert «Josep Massot i Muntaner, monjo, historiador i polígraf»; X. MARTÍ I CASTELL, Joan «Josep Massot i Muntaner: escriptor i erudit contemporani»; XI. MURGADES, Josep «Josep Massot i Muntaner: un Déu d'omnisciència per als qui no hi creiem»; XII. ALEMANY FERRER, Rafael «*Laudatio* del pare Josep Massot i Muntaner»; XIII. PUJALS, Joan Maria «Els nusos de la continuïtat»; XIV. PAGÈS I CASSÚ, David «Afabilitat i bondat. Saviesa i senzillesa»; XV. MAÑÉ PUERTO, Núria ; GINESTA CLAVELL, Montse «Mig segle modernitzant una editorial que en té sis»; XVI. RIERA PUJAL, Jordi «Els còmics publicats per l'Abadia de Montserrat»; XVII. PANYELLA, Vinyet «Un perfil del savi humanista»; XVIII. BADIA, Lola «Josep Massot o el suport *si ne qua non*»; XIX. MAS I VIVES, Joan «L'altruisme erudit de Josep Massot: la “Biblioteca Marian Aguiló” i la “Biblioteca Miquel dels Sants Oliver”»; XX. TOMÀS, Margalida «Els inicis de *Randa*»; XXI. COSTA I COSTA, Miquel ; CIRER COSTA, Felip «La relació de Massot i Muntaner i les Pitiüses»; XXII. DUARTE I MONTSERRAT, Carles «Josep Massot i l'editorial Barcino»; XXIII. GINARD I FÉRON, David «Josep Massot i Muntaner i els estudis sobre la Segona República, la Guerra Civil i el primer Franquisme als territoris de parla catalana»; XXIV. BALCELLS I GONZÁLEZ, Albert «Josep Massot i Muntaner com a biògraf»; XXV. PRESTON, Paul «Agraïment a Josep Massot, admirat com a historiador i estimat com a amic»; XXVI. SIMON I TARRÉS, Antoni «El pare Massot, la cultura catalana i la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC»; XXVII. COURCELLES, Dominique de «Inlassable Josep Massot i Muntaner: vérité et réconciliation»; XXVIII. GABRIEL I SIRVENT, Pere «Més enllà de l'estudi de la guerra civil. Josep Massot i Muntaner, *Randa* i la història contemporània de Mallorca»; XXIX. GREGORI SOLDEVILA, Carme «La construcció del llegat Intel·lectual de Josep Massot i Muntaner: la sèrie *Escriptors i erudits contempora-*

nis (1996-2013)»; XXX. MOLAS I RIBALTA, Pere «El pare Massot i el *Diccionari biogràfic de l'Acadèmia de Bones Lletres*»; XXXI. HAUF I VALLS, Albert Guillem «Josep Massot o la predestinació per les obres»; XXXII. PONS I PONS, Damià «Josep Massot i Muntaner i la cultura escrita produïda a Mallorca»; XXXIII. SALORD I RIPOLL, Josefina «Josep Massot i Muntaner i Menorca: mestratge i generositat»; XXXIV. SIMBOR ROIG, Vicent «Josep Massot i Muntaner i els homenots valencians»; XXXV. FULLANA I PUIGSERVER, Pere «Josep Massot i Muntaner, historiador de l'Església»; XXXVI. DALMAU, Bernabé «Editor de llibre religiós i historiador de Montserrat»; XXXVII. CABALLÉ, G. Xavier «P. Josep Massot i Muntaner, monjo»; XXXVIII. MORAN I OCERINJAUREGUI, Josep ; BATLLE, M. del Mar ; RABELLA I RIBAS, Joan Anton «Josep Massot, historiador de la llengua»; XXXIX. BOVER I FONT, August «El meu Josep Massot: entre les balades tradicionals i la catalanística internacional»; XL. VENY I CLAR, Joan «Massot i l'obra del cançoner popular de Catalunya»; XLI. MARÍ I MAYANS, Isidor «L'Edició dels materials de l'Obra del cançoner aplegats a les Pitiüses»; XLII. PEREA I SABATER, Maria Pilar «Josep Massot, estudiós d'Antoni M. Alcover»; XLIII. FERRER I COSTA, Josep ; PUJADAS I MARQUÈS, Joan «La relació epistolar entre Joan Coromines i Josep Massot i Muntaner»; XLIV. MACIÀ PUIGCARBÓ, Anna Maria ; MARSAL I CARBONELL, Elisenda «Elogi de Josep Massot i Muntaner ara que fa vuitanta anys»; XLV. MEDINA I CASANOVAS, Jaume «L'amic Josep Massot i Muntaner»; XLVI. JULIÀ, Lluïsa «Amic Massot»; XLVII. RASICO, Philip D. «Algunes reflexions entorn de la meua relació amb Josep Massot i Muntaner»; XLVIII. FERRANDO I FRANCÈS, Antoni «Joan Fuster i el Curial»; XLIX. TUR RIERA, Fanny «El pare Massot. Un homenot. Un home bo»; L. SALUDES I AMAT, Anna Maria «Josep Massot i Muntaner: un filòleg benedictí»; LI. MANENT I TOMÀS, Jordi «Els sopars amb el pare Massot»; LII. BENNASAR, Sebastià «El dia que Netflix conegui el pare Massot...»; LIII. CABRERA VILLALONGA, Carles «El país del pare Massot»; LIV. MASSOT I MUNTANER, Biel «El meu germà Pep»; LV. ROCA RICART, Rafael «Bibliografia de Josep Massot i Muntaner»; LVI. MANENT I TOMÀS, Jordi «Cronologia biogràfica de Josep Massot i Muntaner»; LVII. «Premis, guardons, homenatges i reconeixements»

Proceedings of the 1st TIR-FOR Symposium : from territory studies to digital cartography / Edited by Marta Prevosti and Josep Guitart i Duran. Institut d'Estudis Catalans. Institut Català d'Arqueologia Clàssica; Barcelona 2021. – 277 p. : il.

I. GUITART I DURAN, Josep «Introduction»; II. PREVOSTI I MONCLÚS, Marta ; ROMANÍ SALA, Núria ;

- CORTÉS VICENTE, Ada ; SOTO, Pau de ; GUITART I DURAN, Josep «The digital *Tabula Imperii Romani* - *Forma Orbis Romani* project»; III. MIGLIORATI, Luisa ; TRIVELLONI, Ilaria ; EBANISTA, Laura «From ancient maps to Web-GIS systems for the future of *Tabula Imperii Romani*»; IV. FODOREAN, Florin-Gheorghe «The TIR-FOR (*Tabula Imperii Romani* - *Forma Orbis Romani*) project and the contribution of Romania. State the research»; V. RODZIŃSKA-NOWAK, Judyta ; KASIŃSKI, Michał «Mapping the Barbarian world - outline of the issues»; VI. ANTONIADIS, Vyrion ; ZACHOS, Georgios A. «TIR-Greece: From map to gazetteer and back again»; VII. BÉJAOU, Fathi ; ACHOUR, Moez «Le projet TIR-FOR et la Carte Nationale des Sites Archéologiques et des Monuments Historiques. Tunisie»; VIII. TURCHETTO, Jacopo «From 'Flatland' to the real world. Mapping the landscapes of Cappadocia in the digital age»; IX. KÜLZER, Andreas «Reconstructing medieval landscapes: the Austrian research project *Tabula Imperii Byzantini* and its work in Western Anatolia»; X. TASSAUX, Francis «Adriatlas - Atlas informatisé de l'Adriatique antique»; XI. COUTELIER, Clément ; DIDIERJEAN, François «Aquitaviae, projet de carte dynamique participative des voies de l'Aquitaine romaine»; XII. SOTO, Pau de «El estudio y diseminación de las vías romanas en la era posdigital: el proyecto Viator-e»; XIII. FODOREAN, Florin-Gheorghe «TIR-FOR (*Tabula Imperii Romani* - *Forma Orbis Romani*) and the landscape archaeology in northern Dacia. The case of Potaissa»; XIV. PÉREZ-AGUILAR, Luis-Gethsemani «La realización de mapas de densidad para la investigación del poblamiento antiguo. El entorno del Bajo Guadalquivir (SO de España) entre los siglos II y IV d. C. como caso de análisis»; XV. RENDA, Giuseppina ; IZZO, Pierfrancesco «The Calore River: settlements and roads in Roman times»; XVI. PALET I MARTÍNEZ, Josep Maria ; ORTEGA PÉREZ, Maria Jesús ; MIRÓ I ALAIX, Carme «The territory of Roman *Barcino*: methodological advances applied to the study of a centuriated landscape»; XVII. CARINCI, Francesca ; LEOPARDI, Antonio «Modellazione e analisi dei geodati per la ricostruzione del paesaggio di Privernum (Priverno, Lazio, Italy)»; XVIII. SCHATTNER, Thomas G. ; CORTÉS GÓMEZ, Rodrigo «El proyecto SIG/2020 de Munigua (Villanueva del Río y Minas, Sevilla)»; XIX. CANINO, Dario ; VECCHIONE, Alessandro «*Peltuinum*. City and landscape between tradition and new techniques»; XX. CERA, Giovanna «The contribution of digital cartography to a *Brundisium* (Puglia, Southern Italy) ancient wall reconstruction»; XXI. MODERATO, Marco «Integrating Historical cartography, written accounts and satellite images for the construction of past landscapes: the case of Madayi (Kerala, India)»; XXII. FERRER FERNÁNDEZ, Marc «Las vías pecuarias altomedievales del Baix Montseny (Cataluña)»; XXIII. DÍAZ ROS, Marçal «A methodological approach to settlement location factors. The case of monastic communities in the medieval Penedès (Catalonia)»; XXIV. PREVOSTI I MONCLÚS, Marta «Conclusions»
- RIGAU I OLIVER, Gemma ; MIR I PARACHE, Jordi. **Joan Solà i Cortassa : semblança biogràfica**. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2021. - 20 p.
- ROVIRA I MARQUÈS, Maria del Mar. **Casa de la Congregació de la Missió a Barcelona : de l'església de Sant Sever i Sant Carles Borromeu dels paüls a la parròquia mercedària de Sant Pere Nolasc (1703-2017)**. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2021. - 42 p. : il.
- SABATÉ I CURULL, Flocel (ed.). **Ciutats mediterrànies: la mobilitat i el desplaçament de persones** / Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 2021. - 338 p. : il.
- I. ROS I ARAGONÈS, Joandomènec «Presentació»; II. SABATÉ I CURULL, Flocel «Les ciutats mediterrànies i la mobilitat i el desplaçament de persones»; III. LIVI BACCI, Massimo «Il Mediterraneo e la popolazione: occasione d'incontro, pericolo di divisione»; IV. SANMARTÍ I GREGO, Joan ; ASENSIO I VILARÓ, David ; MONTANERO VICO, David ; NOGUERA, Jaume «La circulació de béns i persones a la Mediterrània occidental preromana»; V. OLLER GUZMÁN, Marta «Mobilitat, acollida i integració dels estrangers a la tragèdia àtica»; VI. SANTOS RETOLAZA, Marta ; TREMOLEDA I TRILLA, Joaquim «Mobilitat i comunitats en contacte a l'antiga Empúries»; VII. RICCI, Cecilia «*Orbis in urbe*. Mobilità sociale e culturale nella Roma imperiale»; VIII. REVILLA CALVO, Víctor «Movilidad geográfica e identidad personal en las ciudades de Hispania»; IX. RAPP, Claudia «Mobility and migration in Byzantium: in search of the sources»; X. MELO CARRASCO, Diego ; MARÍN RIVEROS, José «El Mediterraneo musulmán como matriz de contactos y circulaciones (siglos VIII-XII): de retóricas e historiografía»; XI. FEJIC, Nenad «Faut-il voir en Dubrovnik (Raguse) au Moyen Âge uniquement un point de départ des migrations vers l'occident méditerranéen?»; XII. CROUZET-PAVAN, Élisabeth «Migrants de la fin du Moyen Âge: le cas italien»; XIII. OLIVA, Anna Maria «I catalani a Roma nei XV-XVII secoli»; XIV. CADEDDU, Maria Eugenia «Migrazioni, isolamento, plurilinguismo note sulla Sardegna»; XV. ZEČEVIĆ, Nada «Genealogy, prosopography and networks: on the social capital of the balkan émigrés to the kingdom in Naples (15th-18th C.). Albanian kindreds Musachi, Arianiti and Bua»; XVI. MUTO, Giovanni «Profili di storia urbana: la mobilità socio-professionale a Napoli (secc. XVI-XVII)»;

XVII. DANTÍ I RIU, Jaume «Barcelona 1550-1700. Una ciutat d'atracció de catalans i estrangers»; XVIII. DAROVEC, Darko «Migration to Istria and the north Adriatic in the modern age: society, culture and environment»; XIX. IVETIC, Egidio «Città dell'Adriatico»; XX. LUCCI, Marcela «La gran guerra y la colectividad catalana argentina. La influencia del conflicto mundial en el pensamiento del Centre Català de Mendoza»; XXI. YASUI, Michihiro «A long road to Italy: the odyssey of the polish warriors during the Second World War»; XXII. DOMINGO I VALLS, Andreu ; BAYONA I CARRASCO, Jordi «Reptes demogràfics per a les ciutats mediterrànies»; XXIII. ACCORINTI, Marco «L'assistenza pubblica e l'inserimento dei cittadini stranieri a Roma»; XXIV. BLANGIARDO, Gian Carlo ; VIVIO, Roberta ; CASACCI, Sara ; DI DOMENICO, Stefania ; ROCCHETTI, Gaia «Misurazione e profilazione della popolazione insistente diurna nelle principali città italiane. Un quadro statistico di un mondo che cambia pelle dal giorno allà notte»; XXV. SEGURA I MAS, Antoni «Migrants, desplaçats, refugiats i conflicte a la Mediterrània»; XXVI. CORRADO, Bonifazi «Dall'emigrazione per lavoro alla pandemia di COVID-19: le migrazioni internazionali in Grecia, Italia, Spagna e Portogallo»; XXVII. ARAGALL, Xavier «L'agenda migratòria en l'espai euromediterrani»; XXVIII. AUBARELL, Gemma «Per a una agenda intercultural de les relacions humanes a la Mediterrània»; XXIX. DOMINGO I VALLS, Andreu «Thanatopolítica i refugi: la mirada demogràfica»; XXX. SANAHUJA I VÉLEZ, Ramon «Sis propostes per a la millora de la gestió dels fluxos migratoris a la Mediterrània»

SANMARTÍ GREGO, JOAN. *Miquel Tarradell i Mateu : semblança biogràfica*. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2021. – 56 p.

SOBREQUÉS I CALLICÓ, Jaume. *Miquel Coll i Alentorn : semblança biogràfica*. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2021. – 48 p.

Journals
Revistes

Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació. Volum 37 (gener-juny 2021). Institut d'Estudis Catalans. Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Barcelona 2021. – 234 p. : il.
I. CAPELLÀ SIMÓ, Pere ; GELABERT GUAL, Llorenç «Presentació. Infantesa, arts i educació: reptes metodològics en al historiografia educativa»; II. CAPE-

LLÀ SIMÓ, Pere «Orientacions pedagògiques del pintor Fèlix Mestres i Borrell (1873-1933): l'ensenyament primari»; III. ENFERT, Renaud d' «Gaston Quénioux et la réforme de l'enseignement du dessin au debut du XXe siècle en France»; IV. GONZÁLEZ MARTÍN, Javier «Manuel Borguño y la educación musical en las escuelas del Ateneu Igualadí de la Classe Obrera (1921-1930)»; V. JAUME I CAMPANER, Miquel «200 cançons d'abans de la guerra del 36 a les escoles de Mallorca»; VI. COLLADOS CARDONA, Esther «Els manuals de dibuix de Luis Gil de Vicario»; VII. POLYÁK, Zsuzsanna ; BODNÁR, Gábor «International dissemination of Zoltán Kodály's concept of musical education»; VIII. GELABERT GUAL, Llorenç ; MOTILLA SALAS, Xavier «Música i escola a terres de parla catalana: influències de la metodologia Segarra en la seva implementació»; IX. «Informació sobre els autors dels articles»; X. «Normes de presentació d'originals per a l'edició»; XI. «Drets d'autor i responsabilitats. Protecció de dades personal»

Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació.

Volum 38 (juliol-desembre 2021). Institut d'Estudis Catalans. Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Barcelona 2021. – 186 p. : il.

I. GASPAR DA SILVA, Vera Lucia ; MEDA, Juri ; DE SOUZA, Gizele «Editorial»; II. GONÇALVES VIDAL, Diana ; ALCÂNTARA, Wiara «The material turn in the History of Education»; III. LAWN, Martin ; GROSVENOR, Ian «Finding traces, researching silences, analysing materiality: notes from the United Kingdom»; IV. MEDA, Juri ; POLENGHI, Simonetta «From educational theories to school materialities: The genesis of the material history of school in Italy (1990-2020)»; V. GASPAR DA SILVA, Vera Lucia ; DE SOUZA, Gizele «Material school culture in the fields and gardens of the history of education: a look at academic production in Brazil (2000-2020)»; VI. SUREDA I GARCIA, Bernat ; BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel «The materiality of education: heritage conservation and new approaches to the history of education in Spain (1990-2020)»; VII. FIGEAC-MONTHUS, Marguerite «Mémoire, patrimoine et matérialité de l'école: regard sur une approche française de la culture scolaire»; VIII. TZARTZAS, Georgios «History of education in Greece: towards a new material culture of education?»; IX. «Informació sobre els autors dels articles»; X. «Normes de presentació d'originals per a l'edició»; XI. «Drets d'autor i responsabilitats. Protecció de dades personals»